

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Ort och datum
Stockholm 2025-05-13

Vår referens
Lise-Lotte Argulander

Ert Dnr
Fö2025/00151

Remissvar - Plikten kallar! En modern personalförsörjning inom civilförsvaret (SOU 2025:6)

Företagarna har beretts möjlighet att svara på utredningen om en modern personalförsörjning inom civilförsvaret.

Inledning och bakgrund till vårt remissvar

Företagarna delar uppfattningen om att utredningen kommit fram till viktiga slutsatser gällande Sveriges försvar och att systemet delvis behöver moderniseras samt med en utökad civilförsvarsplikt. Idag gäller att för att säkerställa personalförsörjningen finns totalförsvarsplikt som gäller för personer mellan 16 och 70 år bosatta i Sverige, samt utlandsboende svenska medborgare i samma ålder. Totalförsvarsplikten kan fullgöras som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt.

Civilplikten är den civila motsvarigheten till värnplikt och syftar i första hand till att förstärka vissa verksamheter vid höjd beredskap genom att tillföra personal från andra områden. Allmän tjänsteplikt blir aktuell vid höjd beredskap för att upprätthålla verksamhet av särskild vikt för totalförsvaret. Den kan innebära att kvarstå i sin anställning, tjänstgöra enligt frivilligavtal eller utföra arbete anvisat av en myndighet.

Utredningen anser att personalbehovet i första hand ska tillgodoses av anställd personal som tjänstgör med stöd av allmän tjänsteplikt i sina befintliga anställningar. Dock räcker detta inte alltid, särskilt i verksamheter där personalbehovet ökar kraftigt vid höjd beredskap eller som inte bedrivs i fredstid. I sådana fall behövs förstärkningsresurser. Civilplikt och anvisning med allmän tjänsteplikt bör övervägas först om behoven inte kan tillgodoses på annat sätt. Företagarna delar den uppfattningen.

Frivilliga försvarsorganisationer ses som en viktig resurs för personalförsörjningen inom försvaret. De kan utbilda frivilliga till olika kompetenser och kan därmed komplettera civilplikten.

För att säkerställa personalförsörjningen föreslås en bred aktivering av civilplikten. I dagsläget är civilplikten delvis aktiverad inom kommunal räddningstjänst och elförsörjningsområdet. Utredningen föreslår därför att civilplikten aktiveras generellt i det civila försvaret, med rekrytering från mönstringsunderlaget. Civilplikt med grundutbildning föreslås bland annat för räddningstjänst, elförsörjning, hälso- och sjukvård, elektroniska kommunikationer och bevakningsverksamhet. Civilplikt efter annan utredning än mönstring kan bli aktuell för dem med relevant kompetens som inte redan arbetar inom totalförsvarsviktig verksamhet.

företagarna

En stor del av den totalförsvarsviktiga civila verksamheten bedrivs av privata aktörer, och det saknas en tydlig struktur för hur samverkan mellan offentliga och privata aktörer i det civila försvaret ska ske vilket är en stor utmaning. Utredningen bedömer att ett system med krigsviktiga företag eller liknande skulle kunna underlätta personalförsörjningen. Företagarna delar den uppfattningen.

Planeringen av personalförsörjningen har inte kommit lika långt inom alla områden och myndigheter. En fullständig och samlad bild över totalförsvarsviktig civil verksamhet saknas fortfarande. Arbetet med att identifiera totalförsvarsviktig verksamhet pågår, men behöver utvecklas och snabbas upp. Det behövs tydligare utgångspunkter för planering och dimensionering, samt en process för personalförsörjningen som inkluderar bedömning av personalbehoven och planering för hur dessa ska tillgodoses.

Sammanfattningsvis påverkar personalförsörjningen det civila försvaret genom att utgöra dess grundläggande resurs. Utmaningar som privatisering, globalisering och brister i planering och samordning behöver hanteras för att säkerställa en robust personalförsörjning vid höjd beredskap och krig. Aktivering av civilplikt och ökad användning av frivilliga försvarsorganisationer är viktiga åtgärder för att stärka denna förmåga.

Företagarna delar i stort utredningens bedömningar av problem samt att dess belysning av utmaningar och problem.

De förslag som utredningen föreslår kommer inte täcka alla behov utan en fortsatt genomlysning och arbete av berörda myndigheter och andra kommer fortsatt behövas. Företagarna vill dock lyfta upp några frågor från utredningen.

Förslaget om en ny terminologi för personalförsörjning och registrering av personal i det civila försvaret

Utredningen föreslår att begreppet "krigsplacering" enbart ska användas för värnpliktiga och civilpliktiga som skrivs in med stöd av totalförsvarspliktslagen. För övrig personal som ingår i en krigsorganisation, antingen genom anställning eller avtal, föreslås det nya begreppet "beredskapsregistrering". Syftet är att tydliggöra skillnaden i rättsligt stöd och tjänstgöringsskyldighet.

Företagarna ställer sig frågande till införande av nya begrepp. Vi menar att i stället för att lägga till nya begrepp bör förtydligande om skillnaderna inom befintlig terminologi, dvs "krigsplacering" räcka.

Det nuvarande systemet med krigsplacering baserad på anställningsavtal används redan av många aktörer, och ett byte av terminologi riskerar att försämra förmågan att snabbt ställa om till totalförsvaret. Företagarna anser också att det finns en risk att ordinarie arbetsgivare inte får kännedom om att deras personal tagits i anspråk av annan verksamhet vid höjd beredskap, vilket kan leda till personalbrist i kritiska lägen. Dessutom riskerar den föreslagna modellen att vara oerhört administrativt betungande, då det mesta arbetet ligger i att skapa och bemanna krigsorganisationen, inte i att registrera den. Företagarna delar andra remissinstansers svar att alla som ska ingå i en krigsorganisation bör krigsplaceras, oavsett grunden för placeringen.

Förslaget om vilken myndighet som ska ansvar för beslut om allmän tjänsteplikt m.m.

Utredningen anser att Arbetsförmedlingen är bäst lämpad för uppgiften att ansvara för dessa uppgifter på grund av sin expertis inom personalförsörjning, rikstäckande organisation och tillgång

till uppgifter om arbetssökande. När Företagarna har tagit del av Arbetsförmedlingens egna remissvar delar vi Arbetsförmedlingens invändningar. Arbetsförmedlingen saknar både resurser och förutsättningar för detta arbete.

Flera Länsstyrelser har uttryckt i sina remissvar att de är bättre lämpade på regional nivå att fatta dessa beslut och att ett decentraliserat system skulle effektivisera handläggningen. Företagarna anser att om Länsstyrelserna skulle få denna uppgift är det viktigt att uppdraget är tydligt och strukturerat så att det inte blir skillnader i tillämpningen mellan Länsstyrelserna.

Företagarna anser att regeringen bör utreda frågan vidare och beakta Arbetsförmedlingens svar.

Områden som utredningen har identifierat och som ska omfattas

Utredningen har i sitt betänkande redogjort för vilka områden som kan komma att behövas inom civilförsvarsplikten och Företagarna har ingen annan uppfattning, men vill framhålla att särskild hänsyn måste tas till de mindre företagen som verkar inom området, framför allt när det gäller utbildning och kompetensförsörjning. Hur ska de kunna medverka och vilka kostnader är förknippade med detta. Inte bara de ekonomiska utan även de administrativa, och produktionsbortfall kan också bli ett problem för de mindre företagen.

Vi ser att inom de områden som utredningen listat upp finns det med stor sannolikhet också privata aktörer som kommer att omfattas av civilförsvarsplikten. Och därmed också av ett utbildnings- och övningsbehov. Det gäller både när och hur utbildningar ska genomföras samt kostnader för arbetsgivarna både vad gäller produktionsbortfall under utbildningstiden och också de konsekvenser det får för företagen när de civilpliktiga i och med en eventuell höjd beredskap kanske "lämnar den ordinarie" arbetsplatsen för att fullgöra sitt civilpliktiga ansvar. Detta innebär att i den fortsatta utredningen behöver hänsyn tas till dessa förhållanden.

Konsekvensutredningen

Utredningens konsekvensanalys är inte särskilt fyllig, när det gäller att utreda konsekvenserna ur ett administrativt eller ett ekonomiskt perspektiv. Att utbilda personal kostar både i tid och pengar. Därför efterlyser Företagarna en fördjupad konsekvensanalys som både tar hänsyn till tidsåtgång, utbildningsbehov och vilka kompetenser som behövs inom respektive område.

Slutligen

Företagarna ser att i den fortsatta handläggningen är det viktigt att inkludera företrädare för den privata näringslivet som kan tänkas omfattas av civilförsvarsplikten för att bättre kunna utreda och tillgodose det behov som kommer att uppstå bland annat av vilken utbildning och vilka kompetenser som behövs. Slutligen vill Företagarna rekommendera att regeringen låter utreda förutsättningarna för att skapa ett system där personal, med rättsverkan, kan krigsplaceras på sin arbetsplats och att ett sådant system också kan förberedas i fredstid. Målsättningen måste vara att ha ett system där företag med högre sannolikhet än idag de facto ska kunna planera sin verksamhet långsiktigt för alla eventuella konfliktnivåer.

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Lise-Lotte Argulander
Näringspolitisk expert
Företagarna